

Ольга ЛИСАК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземної філології і перекладу, Київський національний торговельно-економічний університет

Ключові слова: академічна мобільність, вхідна/вихідна академічна мобільність, кредитна мобільність, рівень обізнаності, рівень поінформованості, студентський маркетинг.

У статті розглянуто необхідність створення належного рівня поінформованості щодо участі у програмах академічної мобільності. Доведено, що нестача актуальної інформації про грантові/стипендіальні програми є однією з основних перепон на шляху збільшення кількості мобільних студентів. Проілюстровано рівень обізнаності українських студентів з програмами академічної мобільності. Проаналізовано шляхи організації академічної мобільності у вищих навчальних закладах. Запропоновано методи підвищення рівня поінформованості студентів щодо можливостей навчання за кордоном.

УДК 005.57:37.018(1-87)

НАЛАГОДЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ ІНФОРМУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ВИХІДНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ МОБІЛЬНОСТІ

© Лисак О., 2017

Вступ. Останніми роками академічна мобільність стає звичним явищем, одночасно постає необхідність створювати сприятливі умови для розвитку академічної мобільності. Насамперед зазначимо, що вихідною академічною мобільністю називається процес, коли студенти вищих навчальних закладів однієї країни їдуть на навчання до іншої. Вхідна мобільність є протилежним процесом, коли іноземні студенти приїжджають до певної країни на навчання. Наявність розвиненої системи інформування потенційно мобільних студентів щодо можливостей участі у програмах академічної мобільності є ключовою складовою просування академічної мобільності студентів. Важливим є створення багаторівневої системи інформування для охоплення максимальної кількості учасників.

Недостатній рівень поінформованості студентів є однією з основних перешкод на шляху академічної мобільності, іншими з яких є мовні, тобто незнання іноземних мов, та недостатнє фінансування.

Мета статті – виявити складові поінформованості, проаналізувати основні способи організації інформування студен-

тів щодо участі в програмах мобільності у вищих навчальних закладах, запропонувати шляхи підвищення рівня поінформованості студентів.

Виклад основного матеріалу. Недостатнє інформування є однією із значних перешкод на шляху академічної мобільності. Аналіз вітчизняних та зарубіжних джерел допоміг виділити інші проблемні сфери, такі як фінансування періоду мобільності, мовні вміння, доступність інформації, визнання періодів навчання і ступенів, період мобільності у структурі програми, освітня галузь [4, с. 86–90].

За даними соціологів, у програмах студентського обміну в Україні брало участь усього 2% опитаних студентів. У програмах обміну за кордоном дещо більше, проте також у край мало – 5% [5, с. 6].

І. Бекешкіна, голова правління фонду «Демократичні ініціативи», зазначає, що українські студенти погано ознайомлені з можливостями студентської мобільності. Лише 25% студентів-випускників бакалаврату обізнані з можливостями продовження навчання в магістратурі в іншому ВНЗ

(як в Україні, так і за її межами) та 20% – під час періоду навчання на бакалаврській програмі. Про можливість під час навчання на бакалаврській програмі отримати освіту за кордоном знає 17% опитаних респондентів. Близько 44% студентів зазначили, що були б зацікавлені в можливості навчатися в іншому навчальному закладі на території України під час одного-двох семестрів [1, с. 1–3].

Як найбільш значні перешкоди на шляху академічної мобільності були зазначені: низький рівень поінформованості та проблеми з отриманням віз (20%), а також відсутність необхідності навчання за кордоном через недостатній рівень знань, отриманих в Україні (10%) [7, с. 3].

Локальне опитування 150 студентів економічних спеціальностей Київського національного торговельно-економічного університету виявило такі дані щодо рівня поінформованості. Відповіді студентів підтверджують незадовільність ситуації з обізнаністю щодо академічної мобільності. 64% студентів заявляє, що вони не мають достатньо інформації про можливості

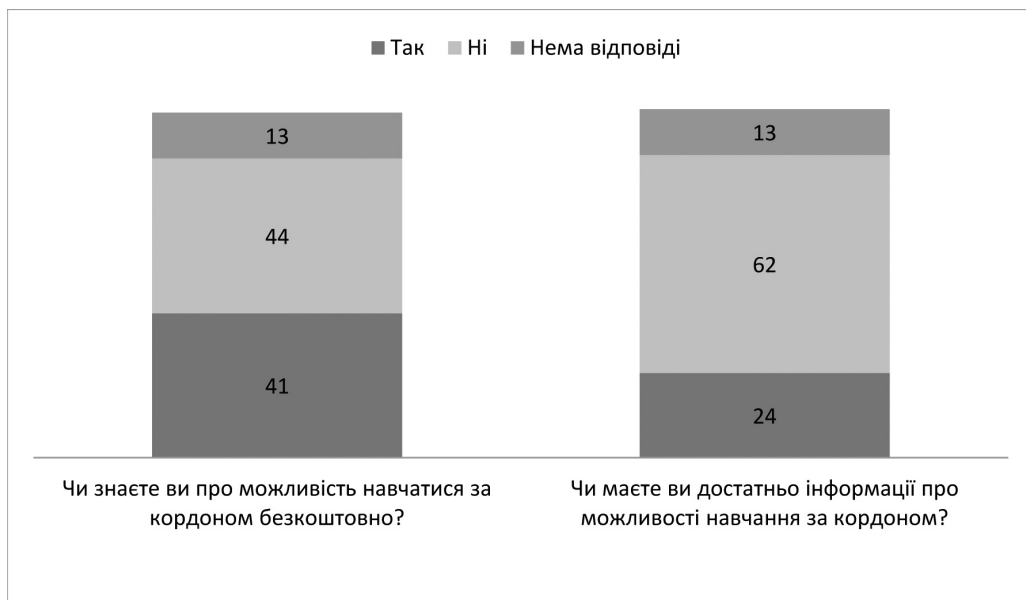

Рис. 1. Ступінь поінформованості про можливість навчатися за кордоном

навчання за кордоном, 44% – не знає про можливість навчатися за кордоном безкоштовно (рис. 1).

Спостерігається низький рівень обізнаності студентів із популярними програмами мобільності або освітніми організаціями, пов'язаними з європейською мобільністю студентів. Найбільше студенти обізнані з Всесвітніми студіями фонду Пінчука та Українсько-французьким інститутом менеджменту (по 63%). Лише 10% знає про програму Erasmus Mundus, яка, до речі, є найпопулярнішою програмою академічних обмінів у Європі. Про DAAD та Campus France чули 5% та 15% відповідно. На нашу думку, такий рівень обізнаності є очевидно недостатнім для подальшого підвищення вихідної академічної мобільності і потребує значного покращення. Незнання основних програм академічного обміну позбавляє студентів багатьох можливостей.

Недостатню поінформованість студенти вважають третьою найбільш значною перешкодою на шляху до академічної мобільності (19%). Також у трійці основних перешкод – недостатнє володіння іноземними

мовами та висока вартість навчання за кордоном. На нашу думку, подолання саме цих перешкод є ключовим етапом формування європейської мобільності майбутніх фахівців економічного профілю.

Зрозуміти питання інформування студентів щодо академічної мобільності допомагає опитування на тему «Де можна дізнатися інформацію про програми мобільності» (рис. 2). Як джерело інформації про мобільність лідирує Інтернет, що не є дивним, знаючи прихильність молодих людей до нього. Майже 46% вважає джерелом інформації про мобільність сайт університету. Проте ця кількість має бути значно вищою, оскільки сайт Київського національного торговельно-економічного університету, як і сайти багатьох інших університетів, містить актуальну інформацію щодо програм мобільності, доступних для студентів. Ще менша кількість вважає за доцільне дізнаватися про програми мобільності у викладачів та знайомих (36% та 31% відповідно).

Опитування студентів продемонструвало необхідність покращення системи інформування щодо можливостей навчання

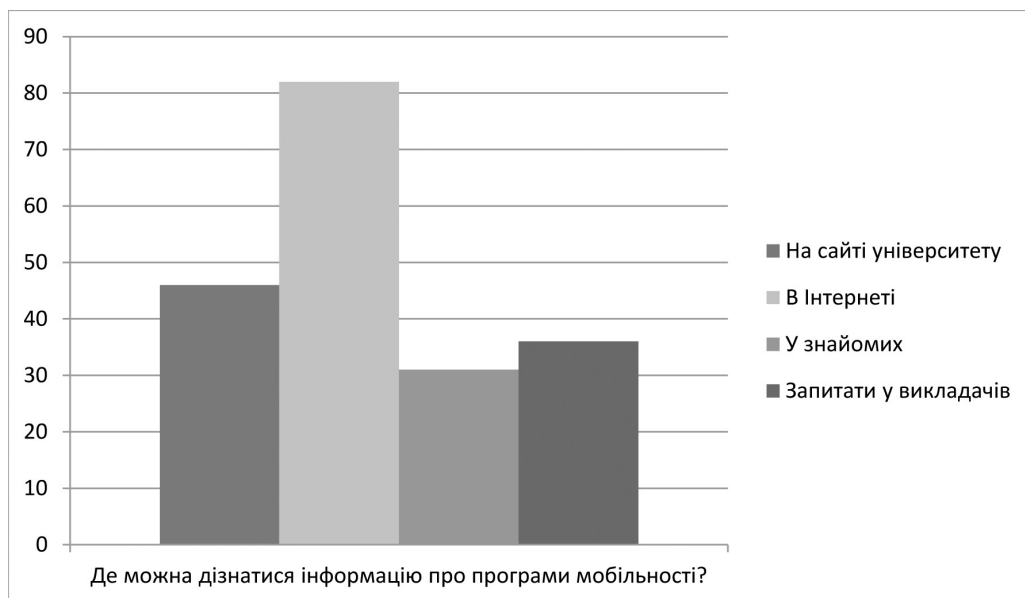

Рис. 2. Інформаційні джерела про програми мобільності

за кордоном. Також у процесі дослідження було визначено, що перепонами на шляху якісного інформування студентів щодо навчання за кордоном є:

1. Незнання основних понять, нерозуміння сутності процесу академічної мобільності, відсутність інформації про можливість участі в програмах обміну, стажуваннях, отримання стипендій та грантів.

2. Нездатність оцінити запропоновані програми академічної мобільності, перспективні переваги та можливі труднощі [6, с. 80].

Розглянемо, як організована ця система в Україні. Необхідно розрізнити систему інформування щодо навчання в іноземних приватних вищих закладах та інформування щодо участі в грантових та стипендіальних програмах. За умови платного навчання в іноземному університеті його представники самі зацікавлені в залученні якомога більшої кількості іноземних студентів та конкурують за них. Створюється всебічна системи реклами та просування через соціальні мережі, засоби масової інформації із зазначенням основних переваг навчання. Прикладом можуть слугувати польські університети. Як відомо, українці є найбільш численною групою іноземних студентів у Польщі, а польські ВНЗ успішно конкурують за абітурієнтів з українським [8, с. 1–3]. У результаті в мережі Інтернет є значна кількість сайтів, порталів та агенцій, що допомагають вступити в університет Польщі.

Говорячи про грантові/стипендіальні програми, відповідальність за створення належного рівня поінформованості лежить на університетах та відділах академічної мобільності зокрема. Одночасно проактивна позиція студента збільшує його шанси на успіх.

Коли мова заходить про кредитну мобільність, недостатня поінформованість розпадається на такі аспекти: необізнаність про існування грантових та стипендіальних програм; незнання переваг участі у них; відсутність знань щодо того, де шукати інформацію про академічну мобільність.

Отже, поінформованість як один з аспектів готовності до участі в програмах має такі складові:

знання можливостей та засобів, пов'язаних з європейською мобільністю, свого навчального закладу;

обізнаність з основними програмами мобільності, грантовими програмами в Україні та Європі;

знання процедури подання заявок на участь у програмах європейської мобільності та складання пакета потрібних документів;

обізнаність із процесом зарахування дисциплін під час навчання за кордоном.

Розглянемо основні способи організації академічної мобільності у вищому навчальному закладі, до яких належать так звані «централізована» та «децентралізована» системи [2, с. 202–207]. За наявності в університеті централізованої системи управління академічною мобільністю, функції управління передаються певному підрозділу або відділу, відповідальному за розповсюдження інформації про мобільність, пошук стипендій і грантів, допомогу в підготовці пакета документів і консультаційні послуги. У відділі можуть працювати фахівці/консультанти, що спеціалізуються на окремих питаннях мобільності. Перевагою такої системи є загальна доступність самої мобільності та інформації про неї, максимальне залучення усіх студентів та викладачів.

Іншим способом організації управління мобільністю є «прикріплення» функцій до певного факультету, наприклад факультету міжнародних відносин або міжнародної економіки. Такий варіант є доцільним, якщо через специфіку навчання або спеціальності можливості академічної мобільності є не рівними для студентів різних факультетів та спеціальностей.

Отже, інформування про програми обміну, у яких бере участь університет, де навчається студент, найчастіше здійснюється через відділи академічної мобільності. Для полегшення співпраці студентів із закордонними університетами вітчизняні ВНЗ

започатковують відділи, які працюють за такими напрямками: співробітництво з закордонними ВНЗ, міжнародними стипендіальними фондами та організаціями за програмами академічних обмінів і стажувань студентів.

Вважаємо, що налагодження системи інформування студентів щодо існуючих програм мобільності допоможе побороти як «інформаційний вакуум», тобто проблему з нестачею інформації про мобільність, так і надмірну кількість різнопланової інформації, серед якої важко знайти те, що дійсно необхідно. Існування чіткої системи інформування надасть можливість зосередитися лише на актуальних програмах та спрямувати зусилля у потрібне русло. Це включає в себе інформування через сайт університету, університетські друківані видання, «студентський маркетинг» (передача інформації про академічні обміни самими студентами), проведення бесід викладачами, відвідування виставок освіти за кордоном та передбачає співпрацю деканатів, викладацького складу та студентів.

Позитивний вплив і спілкування із студентами, які вже навчалися за кордоном, є важливим стимулом для потенційно мобільних студентів. Необхідним є поширення позитивного досвіду тих студентів, які вже брали участь у програмах мобільності.

Вважаємо, що створення позитивного іміджу мобільності у вищому навчальному закладі має здійснюватись як науково-педагогічним персоналом, так і самими студентами. Тому вирішальну роль має грати так званий «студентський маркетинг», «словесна реклама» (word-of-mouth advertising) – ситуація, коли самі студенти розповсюджують інформацію про участь у програмах мобільності, переваги навчання за кордоном, їх досвід проживання в іншій країні. Оскільки проведене опитування показало, що такий ненавчальний стимул мобільності, як приклад друзів, зовсім відсутній через невелику кількість студентів, які мають досвід навчання за кордоном, то виникає необхідність проведення спеціальної зустрічі, на якій студенти могли б у

неформальній атмосфері почути від своїх однолітків про їх власний досвід академічної мобільності, задати питання, довідатись про труднощі/особливості навчання за кордоном та, нарешті, зрозуміти, що це – реально.

Доцільно запропонувати студентам дізнатися про навчання за кордоном «з перших рук», відвідавши виставки освіти за кордоном. Слід зазначити, що виставки такого характеру зазвичай пропонують варіанти навчання в закордонних університетах на контрактній основі. Але іноді студентам пропонується виграти стипендії або знижки на навчання. І загалом, відвідання подібних заходів наближує до самої сутності навчання за кордоном, дає можливість дізнатись більше корисної інформації та завести нові знайомства.

Відомо, що сучасна молодь часто використовує інформаційні технології як для навчання та роботи, так і для дозвілля. Але вони не завжди знають, як і де шукати інформацію про можливості навчання за кордоном. Значні масиви інформації в Інтернеті та її якість часто не тільки не спрощують пошуки, а ускладнюють їх. Виходом із цієї ситуації може бути обрано такий метод пошуку, як веб-квест – це вид завдання, виконання якого залучає пошукову діяльність в Інтернет-ресурсах. Веб-квест містить такі етапи, як вступ, завдання, опис процесу пошуку, оцінювання та висновок. Шляхом опрацювання матеріалу з мережі Інтернет студентам можна запропонувати знайти програму академічного обміну або стипендію, яка їм найкраще підходить, та створити презентації про неї.

Висновки. Проведена практична робота показала, що на сайті вищого навчального закладу доцільно створити окрему сторінку, присвячену можливостям навчання за кордоном, у деяких випадках необхідним є існування окремого сайту, який би висвітлював усі варіанти навчання за кордоном. Науково-педагогічний персонал теж не повинен залишатись осторонь та розповідати про переваги участі в програмах мобільності, грантові програми та програми обміну.

Регулярно мають проводитися семінари, інформаційні сесії, зустрічі та обговорення питань мобільності. При подальших дослі-

дженнях доцільно розглянути комбінацію онлайн та офлайн методів підвищення обізнаності щодо академічної мобільності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болонський процес в Україні (Результати соціологічного опитування фонду «Демократичні ініціативи») [Електронний ресурс]. – 2012. – С. 1–3. – Режим доступу: <http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/1755.htm>.

2. **Болотська О. А.** Проблеми розвитку академічної мобільності студентів та умови її реалізації у ВНЗ України / О. А. Болотська // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 5(1). – С. 202–207.

3. Бухарестське комюніке «Використання нашого потенціалу з найбільшою користю: консолідація Європейського простору вищої освіти» [Електронний ресурс] / European commission // ENEA. – 2012. – С. 5. – Режим доступу: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(2\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(2).pdf).

4. **Лисак О. Б.** Основні перешкоди європейської мобільності майбутніх фахівців економічного профілю / О.Б. Лисак // Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія». Серія «Психологія та педагогіка». – 2014. – Вип. 30. – С. 86–89.

5. Молодь України (Результати соціологічного опитування інституту Горшеніна) [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/student_life/29037/.

6. Формирование академической мобильности студентов вузов за рубежом в условиях единого европейского образовательного пространства / [Масалимова А. Р., Сахиева Р. Г., Трегубова Т. М., Факрутдинова А. В., Тазутдинова Э. Х. и др.]. – Казанский педагогический журнал. – 2008. – № 8. – С. 80.

7. **Щепетильникова Е.** Что мешает украинским студентам учиться за рубежом [Электронный ресурс] / Елизавета Щепетильникова // Delo.ua. – 2014. – Режим доступа: <http://delo.ua/education/chto-meshaet-ukrainskim-studentam-uchitsja-za-rubezhom-179344/>.

8. Global flow of tertiary-level students [Electronic resource] / Офіційний сайт // UNESCO statistics. – 2015. – С. 1–3. – Available at: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-student-flow-viz.aspx>.

REFERENCES

1. Democratic initiatives (2012). Bologna process in Ukraine. Results of poll by Fund «Democratic initiatives», pp. 1–3. Available at: <http://dif.org.ua/ua/polls/2012-year/1755.htm> (In Ukrainian).

2. **Bolotska O. A.** (2013). Issues of developing student academic mobility and conditions of its implementation at Ukrainian higher educational institutions. Bulletin of Lugansk national university named after Taras Shevchenko. Pedagogic sciences, No 5(1), pp. 202–207 (In Ukrainian).

3. Bucharest communiqué «Using our potential with the greatest benefit: the consolidation of the European Higher Education» (2012). European commission. Available at: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communique%202012\(2\).pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communique%202012(2).pdf) (In Ukrainian).

4. **Lysak O. B.** (2014). The main obstacles for European mobility of future specialists in economics. Scientific notes of the National University «Ostroh Academy». A series of «Psychology and pedagogy», issue 30, pp. 86–89 (In Ukrainian).

5. Youth of Ukraine (Poll results of Gorshenin Institute) (2012). Available at: http://osvita.ua/vnz/student_life/29037/ (In Ukrainian).

6. **Masalimova A. R., Sahieva R. G., Tregubova T. M., Fakhrutdinova A. V., Tazutdinova Je. H.** (2008). Formation of academic mobility of university students abroad in the conditions of a single European educational space. Kazan pedagogical journal, No. 8, p. 80 (In Russian).

7. **Shhpetil'nikova E.** (2014). What prevents Ukrainian students from studying abroad. Available at: <http://delo.ua/education/chto-meshaet-ukrainskim-studentam-uchitsja-za-rubezhom-179344/> (In Russian).